

пр. Незалежності 4, м. Мінськ, 220010, Білорусь

e-mail: emkarpenko@mail.ru

Борискевич Олексій Ігорович, магістрант економічного факультету

Білоруський державний університет

пр. Незалежності 4, м. Мінськ, 220010, Білорусь

e-mail: boriskevich@outlook.com

ДАННЫЕ ОБ АВТОРАХ

Карпенко Елена Михайловна, доктор экономических наук, профессор кафедры международного менеджмента

Белорусский государственный университет

пр. Независимости 4, г. Минск, 220010, Беларусь

e-mail: emkarpenko@mail.ru

Борискевич Алексей Игоревич, магистрант экономического факультета

Белорусский государственный университет

пр. Независимости 4, г. Минск, 220010, Беларусь

e-mail: boriskevich@outlook.com

DATA ABOUT THE AUTHORS

Karpenka Elena, PhD, Professor of International Management

Belarusian State University

pr. Nezavisimosti 4, Minsk, 220010, Belarus

e-mail: emkarpenko@mail.ru

Boriskevich Alexey, master student of the economic department

Belarusian State University

pr. Nezavisimosti 4, Minsk, 220010, Belarus

e-mail: boriskevich@outlook.com

Подано до редакції 17.03.2019

Прийнято до друку 28.03.2019

УДК 368.914

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2019-41-162-170>

ЕКОНОМІЧНА ПРИРОДА НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ

**Ріппа М. Б.
Шимко Я. Р.**

Прагнення досягти рівня європейських стандартів якості життя спонукає до підвищення значущості системи недержавного пенсійного забезпечення. Така система є однією з альтернативних форм розвитку соціального захисту населення країни, оскільки вона сприяє як формуванню додаткового пенсійного захисту, так і здатності задоволення інвестиційних потреб реального сектору економіки. В даному аспекті постійної актуалізації потребує дослідження сутності, специфіки та принципів функціонування недержавних пенсійних фондів.

Метою даної роботи є здійснення науково-критичного аналізу теоретичних підходів до трактування сутності поняття «недержавний пенсійний фонд», з'ясування ознак та ключових рис, що характеризують інституційного інвестора та на цій підставі формулювання авторського бачення досліджуваної дефініції.

У дослідженні використовувались загальнонаукові та спеціальні методи: аналізу та синтезу, аналогії та порівняння, узагальнення. Методологічною основою дослідження є системний підхід та діалектичний метод наукового пізнання.

У статті з'ясовано відмінні риси некомерційних організацій, основні характеристики інституційної одиниці та ознаки, які характеризують інвестиційного інвестора. Подана дискусія стосовно дуалізму природи недержавних пенсійних фондів, що окреслюється як цілями та завданнями діяльності НПФ, так і управління інвестуванням з огляду на ефективність використання інструментів ринкового механізму господарювання. Запропоноване авторське трактування економічного змісту недержавних пенсійних фондів.

Висновки. Вважаємо, що поза увагою вчених незаслужено залишилася роль НПФ, яку ті призначені відігравати у житті громадян з позиції персональних фінансів. Отже, пропонуємо трактувати економічний зміст НПФ як особливу організаційно-правову форму фінансової установи, призначену для формування індивідуально-значимого рівня пенсійного забезпечення громадян за рахунок перерозподілу частини їх доходів між працездатною та непрацездатною фазами життєвого циклу шляхом акумуляції пенсійних заощаджень, збереження і примноження їх реальної вартості та подальшого здійснення пенсійних виплат на індивідуальних умовах. На відміну від інших, таке тлумачення розкриває значимість

НПФ у плануванні персональних фінансів громадян протягом їх життєвого циклу з метою збереження соціального статусу при втраті працездатності.

Ключові слова: некомерційна організація, інституційна одиниця, недержавний пенсійний фонд, інституційний інвестор, управління фондом, персональні фінанси.

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ПРИРОДА НЕГОСУДАРСТВЕННЫХ ПЕНСИОННЫХ ФОНДОВ

Риппа М. Б.
Шимко Я. Р.

Стремление достичь уровня европейских стандартов качества жизни побуждает к повышению значимости системы негосударственного пенсионного обеспечения. Такая система является одной из альтернативных форм развития социальной защиты населения страны, поскольку она способствует как формированию дополнительного пенсионного защиты, так и способности удовлетворения инвестиционных потребностей реального сектора экономики. В данном аспекте постоянной актуализации требует исследования сущности, специфики и принципов функционирования негосударственных пенсионных фондов.

Целью данной работы является осуществление научно-критического анализа теоретических подходов к трактовке сущности понятия «негосударственный пенсионный фонд», выяснения признаков и ключевых черт, характеризующих институционального инвестора и на этом основании формулировки авторского видения исследуемой дефиниции.

В исследовании использовались общенаучные и специальные методы: анализа и синтеза, аналогии и сравнения, обобщения. Методологической основой исследования является системный подход и диалектический метод научного познания.

В статье выяснены отличительные черты некоммерческих организаций, основные характеристики институциональной единицы и признаки, характеризующие инвестиционного инвестора. Представлена дискуссия относительно дуализма природы негосударственных пенсионных фондов, которая определяется как целями и задачами деятельности НПФ, так и управления инвестированием с учетом эффективности использования инструментов рыночного механизма хозяйствования. Предложена авторская трактовка экономического содержания негосударственных пенсионных фондов.

Выводы. Считаем, что вне поля зрения ученых незаслуженно осталась роль НПФ, которую те предназначены играть в жизни граждан с позиции персональных финансов. Итак, предлагаем рассматривать экономическое содержание НПФ как особую организационно-правовую форму финансового учреждения, предназначенную для формирования индивидуально-значимого уровня пенсионного обеспечения граждан за счет перераспределения части их доходов между работоспособной и несостоятельной фазами жизненного цикла путем аккумуляции пенсионных сбережений, сохранения и приумножения их реальной стоимости и дальнейшего осуществления пенсионных выплат на индивидуальных условиях. В отличие от других, такое толкование раскрывает значимость НПФ в планировании личных финансов граждан в течение их жизненного цикла с целью сохранения социального статуса при потере работоспособности.

Ключевые слова: некоммерческая организация, институциональная единица, негосударственный пенсионный фонд, институциональный инвестор, управление фондом, персональные финансы.

ECONOMIC NATURE OF PRIVATE PENSION FUNDS

Rippa M. B.
Shymko Ya. R.

The desire to reach the level of European quality of life standards leads to an increase in the importance of the non-state pension system. Such a system is one of the alternative forms of development of social protection of the population, since it contributes both to the formation of additional pension protection and the ability to meet the investment needs of the real sector of the economy. That's why the studies of the nature, specifics and principles of operation of non-state pension funds require updating in this aspect.

The purpose of this work is a scientific and critical analysis of theoretical approaches to the interpretation of the essence of «non-state pension fund» (NSPF) concept, identifying the characteristics of funds as institutional investors.

In the article the author used general scientific and special methods. They are: analysis, synthesis, induction, deduction, comparison, analogy, generalization. The methodological basis of the research is the systematic approach and the dialectical method of scientific knowledge.

In the article the author clarifies the distinctive features of non-profit organizations, the main characteristics of an institutional unit and an institutional investor. A discussion on the dualistic nature of non-state pension funds is presented, which is determined both by the goals and objectives of the activities of the NPF and investment management, taking into account the effectiveness of using the tools of the market economy mechanism. The author's interpretation of the economic content of non-state pension funds is proposed.

Conclusions. We believe that the role of NSPF, which they are intended to play in the life of citizens from the standpoint of their personal finance, undeservedly remains out of sight in academic circles. So, we propose to consider the economic content of an NSPF as a special organizational and legal form of a financial institution,

designed to create an individually significant level of pension provision for citizens due to the redistribution of their income part between capable and disabled life cycle phases through the accumulation of pension savings, preserving and increasing their real value and the further implementation of retirement benefits on an individual basis. Unlike other ones, such an interpretation reveals the importance of the NSPF in planning citizens' personal finances during their life cycle in order to preserve their social status in case of disability.

Key words: nonprofit organization, institutional unit, private pension fund, institutional investor, fund management, personal finances.

JEL Classification: G 21, E 25, E 52

Актуальність дослідження. Прагнення досягти рівня європейських стандартів якості життя спонукає до підвищення значущості системи недержавного пенсійного забезпечення. Така система є однією з альтернативних форм розвитку соціального захисту населення країни, оскільки вона сприяє як формуванню додаткового пенсійного захисту, так і здатності задоволення інвестиційних потреб реального сектору економіки. В даному аспекті постійної актуалізації потребує дослідження сутності, специфіки та принципів функціонування недержавних пенсійних фондів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній економічній літературі представлено багато різноманітних наукових праць, присвячених окремим аспектам функціонування недержавних пенсійних фондів (далі – НПФ). Проте, незважаючи на численні дослідження, серед вчених досі не склалося однозначної позиції щодо трактування дефініції НПФ. Тому, наукове окреслення та аналіз сутнісного розмаїття підходів до визначення понятійно-категорійного апарату є важливим завданням сучасної фінансової науки.

Метою статті є здійснення науково-критичного аналізу теоретичних підходів до трактування сутності поняття «недержавний пенсійний фонд», з'ясування ознак та ключових рис, що характеризують інституційного інвестора та на цій підставі формулювання авторського бачення досліджуваної дефініції.

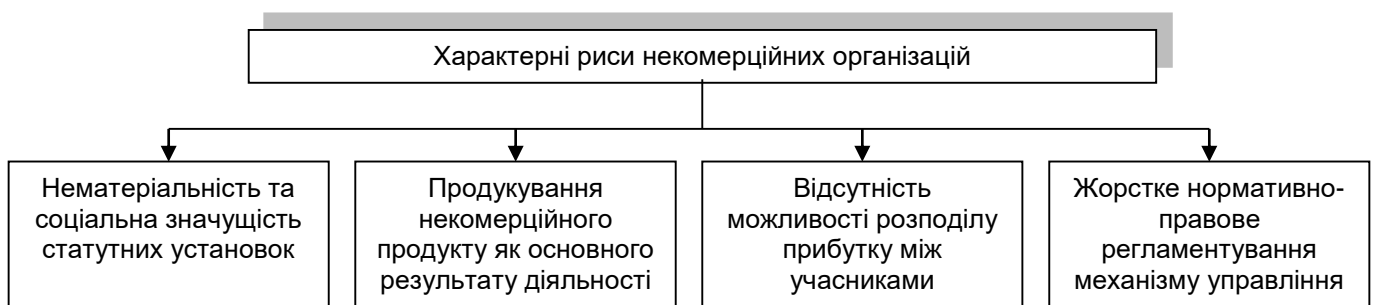
Предметом дослідження є сукупність теоретичних підходів до трактування сутності поняття «недержавний пенсійний фонд».

Виклад основного матеріалу. Одна група вчених, серед яких Ю.В. Вітка [1], О.М. Горєва [2], Д.М. Єрмаков [3], Н.В. Королькова [4], А.В. Михайлов [5], В.І. Чугунов [6], розкриває сутність НПФ її як «особливу організаційно-правову форму некомерційної організації (непідприємницького товариства) соціального забезпечення». Варто зазначити, що некомерційні організації переслідують благочинні, культурні, освітні або інші соціальні цільові орієнтири. Зазвичай, такі організації створюються у формі непідприємницьких товариств та проваджують свою діяльність без одержання прибутку, що призначений для подальшого розподілу між учасниками (рис. 1).

На нашу думку, характерною особливістю та перевагою недержавних пенсійних фондів є те, що вони виступають в якості некомерційних організацій, що вирізняє їх від банківських установ, страхових компаній та пайових інвестиційних фондів. Так, увесь прибуток, отриманий в результаті діяльності фонду, спрямовується на акумуляцію та поступове зростання фінансових ресурсів на пенсійних рахунках для виплати недержавних пенсій учасникам недержавного пенсійного фонду, а не розподіляється між засновниками.

При цьому, варто зазначити, що значна кількість дослідників-науковців ставить під сумнів некомерційний характер НПФ. Так, Є.А. Суханов зазначає, що «діяльність таких фондів пов'язана виключно комерційним використанням грошових коштів громадян та розподілом між ними отриманих доходів» [7]. До того ж цікавим є той факт, що в деяких країнах, зокрема Чехії, Казахстані, – законодавець передбачає створення пенсійних компаній у формі акціонерних товариств. При цьому, недержавний пенсійний фонд може проваджувати підприємницьку діяльність задля досягнення суспільно-корисних цілей, заради яких і засновувався фонд.

За нашими міркуваннями, провадження підприємницької діяльності створює конфлікт інтересів між виключно соціально-значимою функцією, яка є притаманною системі пенсійного забезпечення та НПФ як одним із провідних суб'єктів такої системи, та основною метою діяльності акціонерного товариства як комерційної організації, тобто отриманням прибутку.

Рисунок 1. Відмінні риси некомерційних організацій

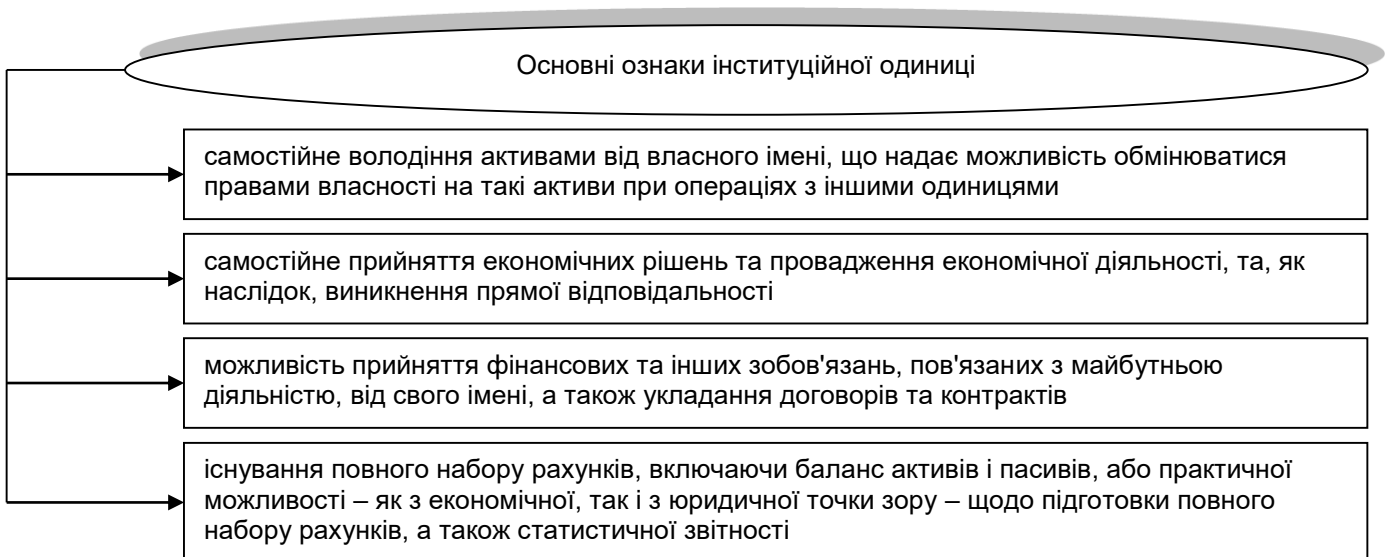
*Джерело: сформовано автором

Такий підхід може відобразитися на інвестиційній діяльності фонду, коли з огляду на необхідність отримання прибутку, акціонери можуть застосовувати досить агресивну інвестиційну політику. Як наслідок, у значній кількості

вкладників, учасників та застрахованих осіб знижуватиметься рівень довіри до НПФ з огляду на існування потенційного конфлікту між соціальною орієнтованістю діяльності з пенсійного забезпечення та комерційним статусом НПФ. Але, варто акцентувати увагу на тому, що соціальна орієнтованість діяльності НПФ та їх значущість у пенсійній системі, в цілому обумовлюють необхідність формування підвищених вимог до їх надійності та фінансової стійкості, забезпечення прозорої системи управління та стійкої тенденції зростання.

Друга група дослідників, до якої відносимо А.В. Головченко [8], С.А. Хмелєвську [9], О.О. Мамій [10], О.В. Новікова [11], К.М. Чурсіну [12], Л.В. Кормільцеву [13], розглядає визначення сутності недержавних пенсійних фондів через призму теорії інституціоналізму. При цьому, автори неоднаково трактують статусність НПФ. У цьому контексті С.А. Хмелєвська подає НПФ як соціально-орієнтований інститут [9], О.О. Мамій – як соціально-економічний інститут [10], О.В. Новіков – як фінансовий інститут соціальної сфери [11], К.М. Чурсіна – як соціальної, посередницькій, заощаджувальний, інвестиційний та страховий інститут [12]. Окремі науковці-дослідники в рамках даного підходу також пропонують визначення НПФ як інституціональної одиниці сфери фінансів [8] та як специфічного інституціонального фінансового інструменту реалізації відносин між суб'єктами складом ринкової економіки (працівниками, фірмами, державою) [13]. При цьому, такі вчені як С.А. Хмелєвська [9] та О.О. Мамій [10] окреслюють рамковість функціонування інституту НПФ пенсійною системою, К.М. Чурсіна – соціально-економічною системою [12], О.В. Новіков – соціальною сферою [11], А.В. Головченко – сферою фінансів [8].

Зважаючи на те, що серед вчених немає порозуміння щодо трактування самого поняття інституту, під яким може розуміється: сукупність формальних правил, неформальних норм механізмів примушення, сукупність ролей та статусів, загальновідомих правил поведінки, суспільних звичок, організаційних структур, будь-яких легітимних громадських об'єднань [14], на нашу думку, більш точним, є трактування НПФ як інституційної одиниці сектору фінансових корпорацій – економічної одиниці, яка є спроможною від власного імені володіти активами, приймати зобов'язання, брати участь в економічній діяльності та вступати в операції з іншими одиницями [15] (рис. 2).

Рисунок 2. Ключові риси, що характеризують інституційну одиницю

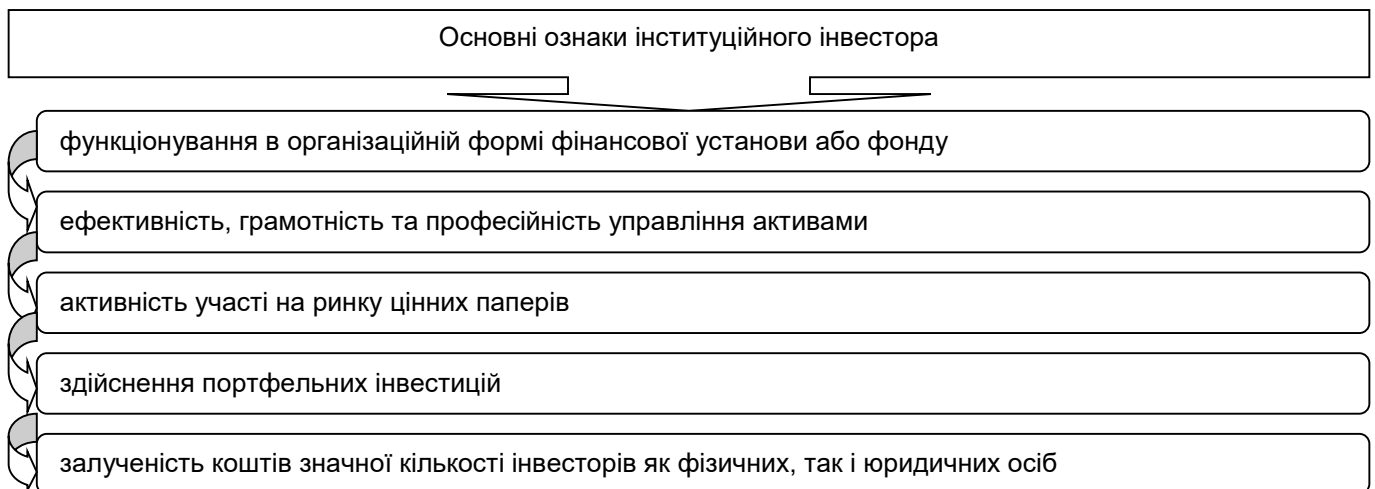
*Джерело: сформовано автором

Не можна оминати увагою і той факт, що діяльність НПФ суттєво впливає на добробут громадян не лише через виплату пенсій, але також і за рахунок інвестування коштів в економіку країни, що, в свою чергу, зумовлює зростання ВВП, можливість реструктуризації економіки та, як наслідок, потенційний приріст доходів населення. Тому третя група вчених, серед яких Н.О. Небаба [16], Н.А. Цікановська [17], А.А. Таликова [18], І.А. Юр'єва [19], Н.А. Істоміна [20], розкривають сутність НПФ як спеціалізованої фінансової установи. За такого підходу Н.О. Небаба [16] та Н.А. Цікановська [17], характеризують НПФ як фінансову установу, А.А. Таликова – як фінансово незалежне та самоокупну спеціалізовану небанківську фінансово-кредитну установу [18], І.А. Юр'єва [19] та Н.А. Істоміна [20] – як фінансовий інститут, що має статус колективного інституціонального інвестора.

Погоджуємося з вченими у тому, що діяльність НПФ з акумулювання та інвестування коштів пенсійних накопичень базується на принципах поверненості та платності, що є характерною ознакою фінансової діяльності. Дійсно, НПФ – це не лише соціальний інститут, але й інституціональний інвестор, основною метою якого є інвестування власних та акумульованих фінансових ресурсів.

До того ж інституціональні інвестори, до яких відносяться як НПФ, так і управляючі компанії, що здійснюють свою діяльність в системі недержавного пенсійного забезпечення, подаються як «кваліфіковані інвестори» (рис. 3).

Таким чином, з огляду на зазначене, можна зробити висновок, що, з одного боку НПФ, як некомерційні організації, спрямовують свою діяльність на отримання соціальних результатів, але, з іншого, – НПФ як інвестори не можуть бути зорієнтовувати свою діяльність на отримання прибутку.

Рисунок 3. Систематизація ознак, що характеризують інституційного інвестора

*Джерело: сформовано автором

Звідси формується неоднозначна конструкція: вирішення комерційних завдань заради отримання прибутку та досягнення соціального ефекту. До того ж, чим вищим є величина прибутку в НПФ, тим значущим є результативність фонду в соціальній сфері.

При цьому, варто відмітити, що НПФ є унікальними фінансовими установами, що відрізняються від інших форм колективного інвестування можливістю вкладення коштів на тривалий часовий проміжок, зокрема на декілька десятиліть. У розвинених країнах інвестиційний горизонт таких пенсійних фондів складає 40-60 років. До речі, інших подібних інвесторів немає. Так, максимальний термін планування довгострокових інвестицій банками та фінансовими корпораціями становить близько 15 років.

Окремої уваги та розгляду потребує інвестиційна діяльність інституціональних інвесторів, що тісно пов'язана з ризиками колективного інвестування, які відносяться до категорії інвестиційних ризиків. При цьому, висока соціальна значущість НПФ висуває до таких фондів, порівняно з будь-якими іншими фондами, додаткові вимоги в частині фінансової стійкості, збалансованості та формування прозорої системи управління.

З викладеного постає дискусійне питання щодо природи НПФ: чи є він фінансовим інститутом, не виключаючи виконання соціальної функції, або ж соціальним інститутом, який проваджує діяльність у фінансовій сфері? Від відповіді на це питання залежить організація регулювання НПФ: якщо фонди є фінансовими інститутами, то необхідно, перш за все, контролювати їх фінансовий стан та фінансові операції, подібно до контролю за діяльністю комерційних банків, страхових компаній та професійних учасників ринку цінних паперів. Якщо ж НПФ є переважно соціальними інститутами, то регулювати необхідно, у першу чергу, соціальні аспекти взаємодії фондів з клієнтами (перш за все з фізичними особами), тоді як аспекти фінансового регулювання вважати другорядними.

На нашу думку, очевидним є дуалізм природи недержавних пенсійних фондів, що окреслюється цілями та завданнями діяльності НПФ, у рамках яких спостерігається виділення двох полярних аспектів, тобто існування як некомерційного характеру, так і управління інвестуванням з огляду на ефективність використання інструментів ринкового механізму господарювання.

Звідси, логічним є висновок – виступаючи в якості некомерційних організацій, НПФ посідають проміжне місце між приватними інвестиційними компаніями, діяльність яких спрямовується на отримання максимального прибутку, але, при цьому, неминуче пов'язана з ризиком, та державними накопичувальними пенсійними фондами, діяльність яких орієнтована переважно на вирішення соціальних завдань. Така особливість звичайно знижує маневреність останніх на фінансових ринках та призводить до неповного використання можливостей для примноження накопичень майбутніх пенсіонерів. Тому, з огляду на зазначене, особливий статус НПФ вигідно вирізняє їх від інвестиційних компаній більш високою фінансовою надійністю, а від державних пенсійних структур – існуванням можливості використання сприятливої ринкової ситуації для отримання додаткового доходу на вкладені пенсійні кошти.

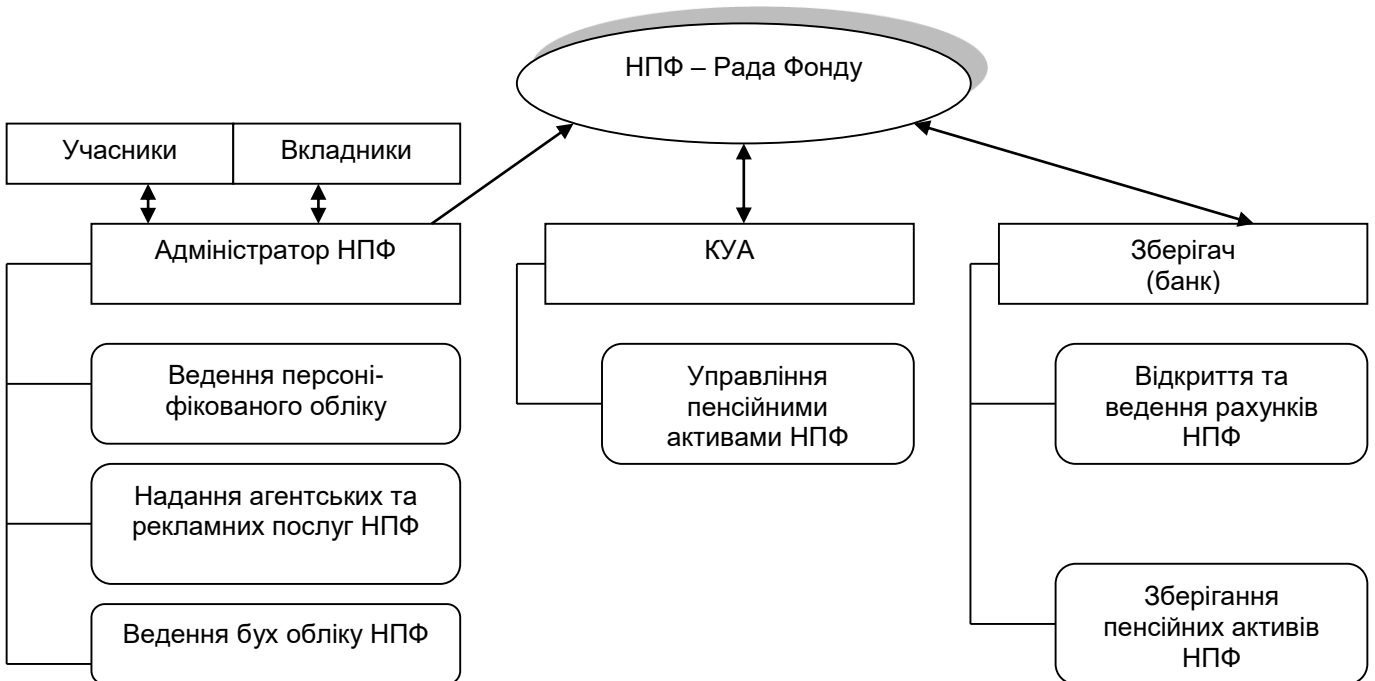
Цікавим та неоднозначним є розгляд суб'єктного складу недержавного пенсійного забезпечення через НПФ. Це пояснюється тим, що деякі вчені визначають коло таких суб'єктів дуже широко. Так, І.А. Юрьєва та Н.Н. Масюк вважають, що НПФ здатні акумулювати значні обсяги фінансових ресурсів широких верств населення [19]. Натомість О.М. Горєва зводить суб'єктний склад, подаючи більш конкретне їх визначення: недержавне пенсійне забезпечення надається на основі договорів про недержавне пенсійне забезпечення з вкладниками фонду на користь учасників фонду [2]. Такий підхід, на нашу думку, є більш правильним.

Щодо ідентифікування змістовності діяльності НПФ, то більшість дослідників, а саме Н.О. Небаба [16], А.В. Михайлов [5], А.А. Таликова [18] та інші визначають її як акумулювання добровільних та обов'язкових пенсійних внесків роботодавців і громадян-вкладників на індивідуальних пенсійних рахунках, їх інвестування з метою примноження за рахунок інвестиційного доходу та здійснення додаткових пенсійних виплат учасникам за рахунок накопичених коштів. Цікавим є думка В.І. Чугунова [6], який деталізує види діяльності НПФ на такі, як індивідуальне врахування коштів пенсійних накопичень та призначення недержавних пенсій учасникам фонду. Натомість К.М. Чурсіна [12] вважає за необхідне акцентувати на тому, що НПФ виступають в якості професійного аналітика та радника щодо управління корпоративними пенсійними програмами і персоналом компаній.

Стосовно висвітленого відмітимо, що, на нашу думку, НПФ повинні не лише акумулювати та примножувати пенсійні внески вкладників, але й забезпечувати збереження реальної вартості накопичених коштів, з урахуванням довгострокового горизонту інвестування пенсійних активів та негативного впливу інвестиційних ризиків. Тому погоджуємось з Н.А. Цікановською [17], яка звертає увагу на те, що НПФ покликані забезпечувати пенсійні накопичення від негативного впливу ризиків та загроз.

Також слід зауважити, що залежно від структури управління, управлінські повноваження щодо діяльності НПФ можуть бути передані радою фонду адміністратору, банку-зберігачу та компанії з управління активами (рис. 4).

Деякі науковці, зокрема Н.В. Королькова [4] та С.А. Хмелевська [9] вважають, що НПФ відрізняються від інших інститутів тим, що приймають на себе довгострокові зобов'язання соціально-страхового характеру. Також Н.А. Істоміна [20] вважає, що відмінність НПФ полягає в прийнятті зобов'язань із виплати доходу на вкладені кошти. Водночас А.В. Головченко кваліфікує основну мету діяльності НПФ як реалізацію соціальних гарантій в частині недержавного пенсійного забезпечення [8]. З такою позицією важко погодитись, адже залежно від специфіки законодавства, НПФ можуть виконувати суто ощадні функції, не приймаючи на себе жодних зобов'язань.

Рисунок 4. Схема функціонування НПФ з переданням функцій управління фондом третім особам

*Джерело: сформовано автором

Отже, за результатами критичного аналізу наукових праць вчених-економістів з питань функціонування НПФ, пропонуємо виокремити підходи до трактування поняття НПФ, що представлені на рисунку 5.

Отже, за результатами критичного аналізу наукових праць вчених-економістів з питань функціонування НПФ, пропонуємо виокремити підходи до трактування поняття НПФ, що представлені на рисунку 5.

Висновки. Вважаємо, що поза увагою вчених незаслужено залишилася роль НПФ, яку ті призначені відігравати у житті громадян з позиції персональних фінансів. Отже, пропонуємо трактувати економічний зміст НПФ як особливу організаційно-правову форму фінансової установи, призначену для формування індивідуально-значимого рівня пенсійного забезпечення громадян за рахунок перерозподілу частини їх доходів між працездатною та непрацездатною фазами життєвого циклу шляхом акумуляції пенсійних заощаджень, збереження і примноження їх реальної вартості та подальшого здійснення пенсійних виплат на індивідуальних умовах. На відміну від інших, таке тлумачення розкриває значимість НПФ у плануванні персональних фінансів громадян протягом їх життєвого циклу з метою збереження соціального статусу при втраті працездатності.

Рисунок 5. Підходи вчених до трактування поняття НПФ

*Джерело: сформовано автором

Список використаних джерел

1. Вітка Ю. В. *Недержавні пенсійні фонди: особливості цивільно-правового статусу* : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право»; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Л., 2008. 23 с.
2. Горева О. М., Осипова Л. Б., Савастьїна А. А. *Роль негосударственных пенсионных фондов в обеспечении социальной защиты населения. Современные проблемы науки и образования*. 2015. №1-1. URL: <https://www.science-education.ru/ru/article/view?id=18815>.
3. Ермаков Д. Н. *Инвестиционная деятельность негосударственных пенсионных фондов в реализации региональных социальных проектов*: Дис. ... канд. эк. наук.: спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством». М.: Институт региональных экономических исследований, 2007. 167 с.
4. Королькова Н. В. *Предпринимательская деятельность негосударственных пенсионных фондов: законодательное регулирование и вопросы правоприменения*. Пенсия. 2012. № 2. URL: <http://skarabey.ru/files/8.pdf>.
5. Михайлов А. В., Ткач О. Й. *Недержавні пенсійні фонди: сьогоднішній погляд у майбутнє*. Київ : Вид-во «СПД Савчина», 2001. 244 с.
6. Чузунов В. И. *Совершенствование механизма инвестирования пенсионных резервов как фактор развития негосударственных пенсионных фондов*. Финансы и кредит. 2014. № 12(588). С. 31-36.
7. *Гражданское право: В 4-х т. Том 1. Общая часть / Отв. ред. проф. Е. А. Суханов*. М. : Статут, 2005. 461 с.
8. Головченко А. В. *Негосударственные пенсионные фонды: теория и практика программных направлений развития: диссертация ... кандидата экономических наук: 08.00.10; [Место защиты: Санкт-Петербургский государственный экономический университет]*. Екатеринбург, 2014. 214 с.
9. Ермаков Д. Н., Хмелевская С. А. *Современное пенсионное обеспечение*. М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и Ко», 2014. 400 с.
10. Мамий Е. А., Новиков А. В. *Негосударственные пенсионные фонды: сущность, свойства и функции*. Научный журнал КубГАУ – Scientific Journal of KubSAU. 2016. №116. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/negosudarstvennye-pensionnye-fondy-suschnost-svoystva-ifunktsii>.
11. Новиков А. В. *Совершенствование инструментария оценки и повышения эффективности инвестиционной деятельности негосударственных пенсионных фондов* : автореферат дис. . канд. экон. наук : 08.00.10; Кубан. гос. ун-т ; науч. рук. А.В. Пенюгалова. Краснодар, 2016. 25 с.

12. Чурсина К. М. *Негосударственные пенсионные фонды в Российской Федерации: сущность, механизм функционирования и перспективы развития: диссертация ... кандидата экономических наук: 08.00.10; Воронеж: Воронежский государственный университет, 2007 175 с.*
13. Кормильцева Л. В. *Негосударственные пенсионные фонды в системе социальной защиты населения региона. Проблемы региональной экономики: теория и практика: материалы междунар. научно-практической конференции 15–16 ноября 2001 года. Гомель, 2001. С. 187–189.*
14. Шавкунова И. С. *Институциональная экономика : учеб. пособие для студентов заоч.-дистанц. формы обучения. Иркутск: Изд-во БГУЭП, 2015. 113 с.*
15. *Про затвердження Класифікації інституційних секторів економіки України: Наказ Держкомстату України від 03.12.2014 № 378. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/klasf/st_kls/op_kise_2016.htm.*
16. Небаба Н. О. *Управління фінансовими потоками недержавних пенсійних фондів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / Укр. акад. банк. справи. Суми, 2015. 20 с.*
17. *Недержавні пенсійні фонди у структурі сучасних пенсійних систем: монографія / Т. С. Смовженко, Н. В. Ткаченко, Н. А. Цікановська. К.: УБС НБУ, 2012. 310 с.*
18. Талыкова, А. А. *Негосударственные пенсионные фонды в России: закономерности развития и совершенствование управления : автореф. ... канд. экон. наук : 08.00.10. М.: Гос. ун-т упр., 2010. 28 с.*
19. Юрьева И. А., Масюк Н. Н. *Негосударственные пенсионные фонды: перспективы и прогнозы развития: монография. Владивосток: Изд-во ВГУЭС, 2017. 160 с.*
20. Истомина Н. А. *Инвестиционная политика негосударственных пенсионных фондов: теоретический аспект. Финансы и кредит. 2013. № 33(561). С. 64–65.*

References

1. Vitka, Yu. V. (2008). *Nederzhavni pensiini fondy: osoblyvosti tsyvilno-pravovoho statusu [Uncontrolled pensions fund: special features of civil legal status]. Extended abstract of candidate's thesis. Lviv: Lviv. nats. un-t im. I. Franka [in Ukr.].*
2. Horeva, O. M., Osypova, L. B. & Savastyna A. A. (2015). *Rol nehosudarstvennykh pensyonnykh fondov v obespechenyy sotsyalnoi zashchyty naseleniya [The role of non-state pension funds in ensuring social protection of the population]. Sovremennye problemy nauky y obrazovaniya – Modern problems of science and education, 1. URL: <https://www.science-education.ru/ru/article/view?id=18815> [in Rus.].*
3. Ermakov, D. N. (2007). *Investitsionnaya dejatel'nost' negosudarstvennykh pensionnykh fondov v realizacii regional'nykh social'nykh proektov [Investment activities of non-state pension funds in the implementation of regional social projects]. Extended abstract of candidate's thesis. Moskva: Institut regional'nykh jekonomicheskikh issledovanij [in Rus.].*
4. Korol'kova, N. V. (2012). *Predprinimatel'skaja dejatel'nost' negosudarstvennykh pensionnykh fondov: zakonodatel'noe regulirovanie i voprosy pravoprimerenija [Entrepreneurial activities of non-state pension funds: legislative regulation and enforcement issues]. Pensija – Pension. URL: <http://skarabey.ru/files/8.pdf>.*
5. Mykhailov, A. V. & Tkach, O. I. (2001). *Nederzhavni pensiini fondy: sohodnishnii pohliad u maibutnie [Inadequate Pensions Fund: Curious Years of Maybut]. Kyiv: Vyd-vo «SPD Savchyna» [in Ukr.].*
6. Chugunov, V. I. (2014). *Sovershenstvovanie mehanizma investirovanija pensionnykh rezervov kak faktor razvitija negosudarstvennykh pensionnykh fondov [Improving the mechanism of investing pension reserves as a factor in the development of non-state pension funds]. Finansy i kredit – Finance and credit, 12(588), 31-36 [in Rus.].*
7. Suhanov, E. A. (2005). *Grazhdanskoe pravo [Civil law]. Moskva: Statut [in Rus.].*
8. Golovchenko, A. V. (2014). *Negosudarstvennye pensionnye fondy: teorija i praktika programnykh napravlenij razvitija [Private pension funds: theory and practice of program areas of development] Extended abstract of candidate's thesis. Ekaterinburg [in Rus.].*
9. Ermakov, D. N. & Hmelevskaja, S. A. (2014). *Sovremennoe pensionnoe obespechenie [Modern pension provision]. Moskva: Dashkov i Ko [in Rus.].*
10. Mamij, E. A. & Novikov, A. V. (2016). *Negosudarstvennye pensionnye fondy: sushhnost', svojstva i funkcii [Non-state pension funds: the nature, properties and functions]. Nauchnyj zhurnal KubGAU – Scientific Journal of KubSAU. 116. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/negosudarstvennye-pensionnye-fondy-suschnost-svoystva-ifunksii> [in Rus.].*
11. Novikov, A. V. (2016). *Sovershenstvovanie instrumentarija ocenki i povyshenija jeffektivnosti investitsionnoj dejatel'nosti negosudarstvennykh pensionnykh fondov [Improving the assessment tools and improving the efficiency of investment activities of non-state pension funds]. Extended abstract of candidate's thesis. Krasnodar: Kuban. gos. un-t [in Rus.]. «*
12. Чурсина, К. М. (2007). *Негосударственные пенсионные фонды в Российской Федерации: сущность, механизм функционирования и перспективы развития [Non-state pension funds in the Russian Federation: the essence, the mechanism of functioning and development prospects]. Extended abstract of candidate's thesis. Voronezh: Voronezhskij gosudarstvennyj universitet [in Rus.].*
13. Кормильцева, Л. В. (2001). *Негосударственные пенсионные фонды в системе социальной защиты населения региона [Non-state pension funds in the system of social protection of the population of the region]. Proceedings from: Mezhdunarodnaja nauchno-prakticheskaja konferencija «Problemy regional'noj jekonomiki: teorija i praktika» – International Scientific and Practical Conference «Problems of the Regional Economy: Theory and Practice» (pp. 187–189). Gornel' [in Rus.].*

14. Shavkunova, I. S. (2015). *Institucional'naja jekonomika [Institutional economy]*. Irkutsk: BGUJeP [in Rus.].
15. Nakaz Derzhkomstatu Ukraїni «Pro zatverdzhennja Klasifikacii institucijnih sektoriv ekonomiki Ukraїni» [Mandate Derzhkomstatu Ukraine «About the hardening of the classifications of the institutional sectors of the economy of Ukraine»] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/klasf/st_kls/op_kise_2016.htm.
16. Nebaba, N. O. (2015). *Upravlinnia finansovymy potokamy nederzhavnykh pensiinykh fondiv [Management of financial flows of non-holding pensiyny funds]*. Extended abstract of candidate's thesis. Sumy: Ukr. akad. bank. spravy [in Ukr.].
17. Smovzhenko, T. S., Tkachenko, N. V. & Tsikanovska, N. A. (2012). *Nederzhavni pensiini fondy u strukturі suchasnykh pensiinykh system [Non-state pension funds in the structure of modern pension systems]*. Kyiv: UBS NBU [in Ukr.].
18. Talykova, A.A. (2010). *Negosudarstvennye pensionnye fondy v Rossii: zakonmernosti razvitija i sovershenstvovanie upravlenija [Non-state pension funds in Russia: patterns of development and management improvement]*. Extended abstract of candidate's thesis. Moskva: Gos. un-t upr. [in Rus.].
19. Jur'eva, I.A. & Masjuk N.N. (2017). *Negosudarstvennye pensionnye fondy: perspektivy i prognozy razvitija [Non-state pension funds: prospects and development forecasts]*. Vladivostok: Izd-vo VGUJeS [in Rus.].
20. Istomina, N.A. (2013). *Investicionnaja politika negosudarstvennyh pensionnyh fondov: teoreticheskij aspekt [Investment policy of non-state pension funds: a theoretical aspect]*. Finance and credit – Finansy i kredit, 33(561), 64–65 [in Rus.].

ДАНИ ПРО АВТОРІВ

Ріппа Марія Богданівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, університету державної фіскальної служби України.

e-mail: rippa_mary@ukr.net

Шимко Ярослав Романович, асистент кафедри фінансів Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу.

e-mail: shymkojr@gmail.com

ДАНИЕ ОБ АВТОРАХ

Ріппа Марія Богдановна, кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов, университета государственной налоговой службы Украины.

e-mail: rippa_mary@ukr.net

Шимко Ярослав Романович, ассистент кафедры финансов Ивано-Франковского национального технического университета нефти и газа.

e-mail: shymkojr@gmail.com

DATA ABOUT THE AUTHORS

Rippa Marija, Ph.D in Economic, Associate Professor The University of State Fiscal Service of Ukraine.

e-mail: rippa_mary@ukr.net

Shymko Yaroslav, assistant lecturer of the Ivano-Frankivsk National University of Oil and Gas.

e-mail: shymkojr@gmail.com

Подано до редакції 14.03.2019

Прийнято до друку 26.03.2019